

Kerrys formel

De tre TV-debatter var overraskende saglige - og modsat den konventionelle visdom har de faktisk gjort en forskel. Især hjalp de Kerry: ved at mane den grove karikatur af sig selv i jorden ændrede han ved det første møde dynamikken i sin egen valgkamp, mener **Niels Bjerre-Poulsen**.

1. Ryggen fri

Hvordan har Kerry levet op til forventningerne i de to sidste debatter? Der er ikke mange fingre at sætte på hans indsats. Han fandt den rigtige formel i den første - og den stil har han kørt i de to efterfølgende. Det, der virkede i den første, har også virket i #2 og #3. Det er meget få detaljer, man kan klandre ham for. Selvom han fik mere kvalificeret modstand er han fremstået som en vinder også i den anden og tredje debat. Vi har set virkningen af den første og til dels også den anden debat, hvor sejren er blevet udkrystalliseret i dagene efter - det samme kan man forestille sig vil ske efter den sidste. Og den samlede vurdering kan blive, at han i alle tre debatter var bedre (eller som minimum: ikke dårligere!) end præsidenten. Med den første debat blev der skabt en slags momentum. Spørgsmålet er om det rækker - om hans meningsmålinger fortsætter med at blive bedre, samtidig med at Præsidenten må slås med dårlige jobtal og tab i Irak.

Tegner dette til at blive en valgkamp, man vil se tilbage på og mene at tv-debatterne virkelig gjorde en forskel? Helt klart. De har til dels gået imod den konventionelle visdom om at debatterne ikke rykker ved så meget med mindre en af kandidaterne virkelig får et black-out og siger noget helt afsindigt dumt. Især hjalp de Kerry -

fordi færre amerikanerne kendte til ham end Bush. Den grove karikatur, der på forhånd var tegnet af ham, fik han manet i jorden i den første debat. Ved at gøre det ændrede han dynamikken i sin egen valgkamp: pludselig fik han ryggen fri og kunne rette sig mod andre spørgsmål end lige at forsvare sig på hvorvidt han nu også havde viljen og nerverne til at lede nationen i en periode med trusler udefra. Debatten ændrede ved den grundlæggende dynamik, fordi det var udfordrerens, der virkede statsmandsagtig, og Bush, der virkede rådvild. Det kunne Bush bedre slippe afsted med for fire år siden, da han endnu ikke var præsident. Nu opstod der en underlig konflikt mellem hans status og hans fremtoning, som Kerry udnyttede forbilledligt. Og det har ændret på den strategi, kandidaterne kan bruge: hvilke emner de kan tage op, hvad de kan sige, når de er ude at holde vælgermøder.

2. At male modparten ud på fløjen

Den konventionelle visdom gik på, at Bush ville stå svagere på indenrigspolitikken - og dermed i den anden og tredje debat end i den første (om udenrigspolitik). Hvordan håndterede han den udfordring? Det er helt klart at han var blevet bedre - og var bedre forberedt. Igen afhænger meget af *forventningerne* - men når man ER siddende præsident skal man vide noget, også i detaljer, om den politik man har ført. Der er trods alt en grænse for, hvor langt man kan skrue forventningerne ned. Også Bush var dog klart bedre end de værste karikaturer af ham som et umælende væsen.

Ser man på debatterne under ét havde begge kandidater en interesse i at betone forskellene snarere end lighederne. I modsætning til fx 2000, hvor kandidaterne på mange måder betonedede at de var inde på midten - Gore havde travlt med at lægge afstand til Clinton og vise sig som et gudsfrygtigt familiemenneske, og Bush gjorde sådan set det samme. Det var mere uklart, hvordan de stod overfor hinanden *politisk*. Men i år har begge kandidater indset at de skal beskrive to alternativer - og samtidig forsøge at få modstanderen placeret udenfor den politiske hovedstrøm.

Hvor gode har debatterne været til at belyse de substantielle emner i valgkampen? De har egentlig været en meget positiv overraskelse. Når man hører den anden og tredje debat er det klart at der er en vis redundans: slogans og tal, der nærmest kommer som om man trykker på en knap, og budskaber, der hamres igennem. Men igennem alt det kom der en konkret politisk debat frem. Som, i lang højere grad end hvad man ud fra formatet kunnet have regnet med, faktisk gjorde det muligt at føre en form for indirekte dialog om hvilken vej nationen skal gå. Også i den tredje debat blev det klart, at på næsten et hvilket som helst indenrigspolitisk område er der to forskellige bud. Nogle kan mene, forskellene ikke er så store, som kandidaterne vil gøre dem til - men det er dog i sig selv interessant at kandidaterne betonedede, at de repræsenterer to væsensforskellige måder at se verden på.

Hvad er, bedømt ud fra debatterne, det største indenrigspolitiske emne i valgkampen? Skattelettelserne - eller rettere: finansieringen af de ting, man gerne vil udrette. Der har vi det underlige paradoks at Bush, der i princippet skal være den konservative, samtidig også er den økonomisk uansvarlige. Kerry skal på en gang vise visioner - hvad han vil gøre med statens midler - og samtidig understrege, at det ikke skal ske ved at inddrage alle de skattelettelser fra middelklassen, man lige har fået af Præsident Bush. Det er det svære: at få de to dele til at hænge sammen. Omvendt skal Bush bortforklare fire års relativ inaktivitet på en lang række områder - han skal overbevise vælgerne om, at han pludselig vil gøre en masse ting, han ikke har gjort de sidste fire år, og det uden at hullet i statsbudgettet vokser yderligere. Der havde de begge to en svær udfordring - og de var meget godt tjent ved at man ikke for alvor diskuterede omkostningerne ved deres programmer.

Begge kandidater var meget godt tjent ved at man ikke for alvor diskuterede omkostningerne ved deres programmer.

Blandt de emner, der optager emnerne vælgerne enormt meget, er fx sygesikring og

uddannelsesniveau. Begge kandidater bombarderer vælgerne med tal - men tallene bliver abstrakte, fordi der er så mange måder at regne dem sammen på. Det er meget svært at forholde sig til hvad tingene reelt koster: I sidste ende bliver det til nogle meget overordnede idéer om hovedlinjerne, og et indtryk af, hvor konkrete kandidaternes planer er.

Kerry har samtidig det problem at nok er Ralph Nader en lille fisk, men han kan være meget generende hvis han tager en procent eller to i nogle af de afgørende stater. Derfor gik den demokratiske kandidat også ud og talte om den arbejdende befolkning - og mod de store selskaber. Han skulle vise, hvor hans solidaritet ligger. Men signalerne går på kryds og tværs, fordi Kerry samtidig af Bush-lejren bliver fremstillet som værende liberal med stort "L" og langt ude på venstrefløj. Bush afleverede fx en punch-line, han havde ventet på at bruge: at Kerry er så liberal, at det er Ted Kennedy, der er den konservative senator fra Massachusetts! Men den karakteristik skal Bush forlige med billedet af Kerry som en overklasseperson, der ikke har føling med almindelige amerikaneres hverdag eller indblik i hvad det vil sige at være truet på sit job eller ikke have råd til sygesikring. Det er paradoksalt at bruge begge angreb samtidig.

3. Længslen efter en terror-fri tid

Hvis vi betragter Kerry i et historisk perspektiv, hvad er han så for en type kandidat? Fx er han jo en ægte Washington-insider. Og i de sidste 100 år er det vel kun tre senatorer, der er blevet valgt til præsident. Han kan lige så godt opgive den populistiske tilgangsvinkel - den har han sin vicepræsidentkandidat til. Og i en tid, hvor national sikkerhed synes at være det vigtigste spørgsmål for mange vælgere, bliver han nødt til at fremstå som en faderlig og erfaren figur - dét bliver vigtigere end at være anti-Washington. Til gengæld kan han i hvert fald være *anti-corporate cronies*: slå på, at det er Bush, der har givet en række store multinationale selskaber socialhjælp, snarere end at give den til de amerikanske borgere, der havde brug for den. Og Kerry selv kan være anti-elitær, ikke mod politikere i Washington men især mod erhvervseliter, særligt

indenfor bestemte industrier (forsikringsbranchen, olieindustrien osv.)

Kerry kan lige så godt opgive den populistiske tilgangsvinkel - den har han sin vicepræsidentkandidat til.

Hvor meget hang terrorismen i luften i de to sidste debatter? Meget i den anden. Særligt Præsident Bush havde af flere grunde en interesse i at bringe emnet så meget som muligt ind i den indenrigspolitiske debat. Dels fordi det stadig er hans stærkeste kort. Dels fordi det også i høj grad tjener som undskyldning for alle de ting, der ikke er blevet gjort de sidste fire år: 'Havde det ikke været for den nødvendige krig mod terror ville vi have gjort sådan-og-sådan'. Men formatet dikterede, at der var grænser for HVOR meget det kunne bringes ind. Alt i alt kom man godt rundt - fra positiv særbehandling af minoriteter, over abort og religionens rolle i det politiske liv, til sygesikring, pensionsordninger, jobskabelse osv.

Du nævnte religionen: er den trængt ind i den politiske retorik på den anden måde i dag end bare for fire år siden? Om det er sket indenfor de sidste fire år ved jeg ikke. Men Bush har i høj grad fået vænnet mange af sine vælgere til at den skal spille en rolle. I den tredje debat så man det paradoks, at Kerry helt klart havde ventet på en lejlighed til at demonstrere sin religiøsitet - og samtidig betonede adskillelsen af kirke og stat som noget meget vigtigt. Men han fortalte, hvad han åbenbart mente nogle vælgere har savnet at høre, nemlig at religiøse værdier spillede en rolle for ham selv.

Han var en alterdreng! Ja - og brugte ligefrem Bibelcitater i debatten. Paradoksalt nok var det så Præsident Bush, der imens undveg nogle af de spørgsmål, som gik på det religiøses rolle, og i stedet for - helt klart med henblik på midtervælgere - betonede tolerance. Han sagde, at ens egne religiøse værdier ikke måtte pådømmes andre - og at det betød meget for ham selv, men at han aldrig ville forsøge at påtvinge andre det. Så han var tydeligvis kommet med en målsætning om at nedtone opfattelsen af, at han kunne være en trussel for adskillelsen af stat og kirke.

Var det en fejl af Kerry at sige i et interview at terrorismen kan blive reduceret til 'en gene'?*

Egentlig ikke - andet at det rent retorisk gav en åbning, ligesom da han i den første debat talte om at "bestå en global test". Republikanerne har siden hængt fast i hvad det betød (og Kerry har måttet reducere det til en pointe om, at man må kunne verificere hvad man siger, hvis ens egen befolkning og andre lande skulle tage det alvorligt). Så hans modkandidat forsøger at hænge sig i hvert et ord.

Men: amerikanerne har det meget dobbelt med terrorismen, fordi der foruden bekymringen også er en længsel efter en tid, hvor det emne ikke fyldte det hele - hvor det ikke var det, der bestemte alting. Så hvis man udtrykker et ønske om at vende tilbage til en tid, hvor ikke alt drejer sig om terror og national sikkerhed, kan det vel appellere til mange vælgere. Republikanerne, derimod, betoner først og fremmest frygt - og det kan også give bagslag. Det gælder i helt overdrevet grad Dick Cheney, som fuldstændig uopfordret bragte teser ind i diskussionen om atomvåben, som bliver smuglet ind i amerikanske storbyer. Det er helt klart ud fra en vurdering af, at frygt ved det her valg virker bedst for republikanerne. Som en slags modvægt er det ikke ulogisk for Kerry at betone, at der også skal være proportioner i det.

Hvilket øjeblik vil vi huske fra de to debatter?

For nu at dele sol og vind lige: et forsøg fra hver side på at få et slag ind under bælttestedet. Bush's - især i første omgang meget kluntede forsøg på at få Ted Kennedy flettet ind i sin karakteristik af Kerry. Det må have stået på hans huskeseddel at han skulle huske at nævne ham. Første gang han gjorde det karakteriserede han Kerry ved at sige, at han var medlem af senatet "ligesom Ted Kennedy" (hvortil man må sige: det gælder også de andre 98 senatorer! Så det virkede påfaldende dumt og faldt fuldstændig til jorden). Kerry slap måske bedre af sted (selvom det også er højst diskutabelt) med sin omtale af Cheneys datter som lesbisk. Hvor han tydeligvis brugte det --- skal vi sige: *mod bedre vidende*--- til at demonstrere sin egen tolerance. Der er en helt klar linje i at både Edwards og Kerry bragte det på bane: de vil lige minde Bush's vælgere fra det religiøse højre om, at 'vicepræsidentens datter er lesbisk - og han har ikke taget afstand fra det!'

Men begge de to angreb var detaljer i det større billede. Og det var forholdsvist åbenlyst, hvad der foregik, om end det altså også var *lettere uhæderligt*.

* "We have to get back to the place we were, where terrorists are not the focus of our lives, but they're a nuisance," Kerry said. "As a former law-enforcement person, I know we're never going to end prostitution. We're never going to end illegal gambling. But we're going to reduce it, organized crime, to a level where it isn't on the rise. It isn't threatening people's lives every day, and fundamentally, it's something that you continue to fight, but it's not threatening the fabric of your life." *The New York Times Magazine, 10. oktober 2004*

Argumenter for \$100 millioner

"Debatterne har også været bedre, må jeg sige, end debatter jeg husker fra andre præsidentvalg: man har været rundt om en masse emner, og siddet med en følelse af kontrast: der er et valg for folk her." Republikanerne er meget overraskede over John Kerrys succes. Og ifølge **Jørgen Dragsdahl** er valgkampen nu på vej ind i "en meget hård og også - selv efter amerikansk målestok - usædvanlig beskidt fase."

1. \$100 millioner spildt

Hvordan har Kerry levet op til forventningerne i de to sidste debatter? Det kommer an på *hvilke* forventninger, man havde! Det centrale er, at han totalt har dementeret det billede som republikanerne med stor succes havde skabt af ham. Derfor har republikanerne rent ud sagt mistet \$100 millioner i reklameudgifter - de er totalt spildt nu, fordi folk har fået en anden opfattelse af Kerry. Desuden var Kerrys helt store gevinst i den sidste debat, at han fik lejlighed til at tale om sin religion og dens betydning for hans politik. *Så* mange af vælgerne lægger vægt på det religiøse - der fik han både sagt noget, der var personligt, og vist de folk, at selvom han ikke bærer sin religion på rever'et har han en religiøs holdning. Det tror jeg vil vise sig at være det vigtigste i den debat - foruden at Bush lavede mange fejl.

Tegner dette til at blive en valgkamp, man vil se tilbage på og mene at tv-debatterne virkelig

gjorde en forskel? Det viser opinionsundersøgelserne krystalklart: at Kerry fra at være langt bagude og faktisk afskrevet, også af mange mennesker som sympatiserede med ham, nu er i en position til at vinde valget.

Hvor sikker er du - hvad kan der gå galt for ham nu? Problemet for ham er, at man nu vender tilbage til den form for valgkamp han jo tidligere har tabt. Omend han ER mere kendt nu: folk har et andet indtryk, og han kan forvente en betydelig lydhørhed overfor hvad han har at sige. Men denne valgkamp er nok på vej ind i en meget hård og også - selv efter amerikansk målestok - usædvanlig beskidt fase. Vietnamveteraner vil nu optræppe deres kampagne mod Kerry - så må man forvente, at andre Vietnam veteraner optræpper deres kampagne *for* ham. Men det kan blive et af hans store problemer. Og så har vi også set de sidste par dage hvordan Kerrys bemærkninger om Cheneys lesbiske datter nu skal bruges til at angribe hans karakter - med nogle meget hårde angreb på ham fra Cheneys kone og andre republikanere. Men det er jo også noget, der kan svares igen på, fordi de ved at lave et så stort hyleri rent ud sagt bekræfter at de anser deres datters seksuelle orientering for at være en skamfuld ting. Som jeg tidligere påpegede med Edwards er Kerry nu heller ikke totalt uskyldig i det her - det ER en måde at ramme Bush på mellem hans kernevælgere.

Vi har set tre forskellige versioner af Bush, hvor han tydeligvis mellem debatterne har fået en masse råd om hvordan han skulle fremstille sig selv.

2. Hul på myten

Den konventionelle visdom gik på, at Bush ville stå svagere på indenrigspolitikken - og dermed i den anden og tredje debat end i den første (om udenrigspolitik). Hvordan håndterede han den udfordring? Vi har set tre forskellige versioner af Bush, hvor han tydeligvis mellem

debatterne har fået en masse råd om hvordan han skulle fremstille sig selv. Nu så vi ham altså i den seneste debat med et stort smil - faktisk uanset alvoren i det emne, han måtte diskutere. Ham, vi så i den sidste debat, var naboen, folk gerne vil drikke en øl med.

Hvilken Bush var det så i 2'eren? Det var jo en mand, der forsøgte at bevare selvbeherskelsen men alligevel ikke var i stand til det. En dårlig efterligning af en typisk amerikansk talkshowvært. Men det har vist sig at det vigtige er efterkritikken: hvor aviser og tv-stationer ser på hvad der faktisk er blevet sagt og hvordan det forholder sig til virkeligheden. Det interessante ved samtlige debatter er, at de er kommet til at stå værre og værre for Bush, jo flere dage der er gået. Og i den tredje debat lavede han *så* mange alvorlige fejl: den alvorligste var selvfølgelig, at han hævdede at han aldrig havde sagt at han ikke var særligt bekymret over Osama Bin Laden. Det giver tv-stationerne og aviserne en mulighed for at bringe det klip, hvor han faktisk *sagde* at han ikke var særlig bekymret over bin Laden. Det er dybt alvorligt - for en af de få ting, der endnu kunne sikre en sejr, er selvfølgelig hvis han faktisk fik fanget Osama Bin Laden. Men at få folk mindet om, at den hovedansvarlige for terrorangrebet 11. september stadigvæk er på fri fod --- og at præsidenten efter eget udsagn har været rent ud sagt ligeglad med det --- er en dybt alvorlig sag.

En af de få ting, der endnu kunne sikre en sejr, er selvfølgelig hvis han faktisk fik fanget Osama Bin Laden.

Også fordi det sker samtidig med at han angriber Kerry for ikke at tage terrorismen alvorligt? Opinionsundersøgelserne viser jo, at Bush's stærkeste kort er at folk opfatter ham som en stærk leder i kampen mod terrorisme. Derfor er denne konkrete ting dybt alvorlig. Vi har tidligere snakket om en dæmning, som meget er hobet op bagved (9. oktober 2004) - og der er jo en del folk, der har den opfattelse at Bush har været alt andet end en stærk leder, eller *klog* leder, i denne kamp. Risaikoen er, at hvis der går hul på myten er det kolossalt materiale, som kan begynde at vælte ind i folks bevidsthed. Fx angrebet fra hans

tidligere anti-terrorrådgiver, Richard Clarke [der i bogen "Against All Enemies" angreb Bush-administrationens terrorpolitik, red.] - og så meget andet. Myten om Bush ER en meget skrøbelig myte.

Hvor stor en overraskelse har det været for republikanerne at Kerry tilsyneladende har fået vendt skuden? Det er de *meget* overrasket over - de er faktisk angst nu.

Udover at fange Osama Bin Laden, hvad kan de så håbe på? Nu satser de på at portrættere Kerry som en farlig liberal - og det er selvfølgelig noget i modsætning til tidligere budskaber om at han var en *flip-flopper*: nu skal de lige pludselig gøre ham til en radikal trussel. Men hvor godt vil det kort være? Rent faktisk er Kerry jo mere centrist end venstre-liberal efter amerikansk opfattelse. En spændende analyse af debatterne er gået på at folk i de første debatter lagde mere mærke til stilen hos kandidaterne, men under sidste debat har de formentlig så haft så åbne sind, at de har lyttet til hvad der rent faktisk blev sagt. Det giver Kerry nogle gode chancer for at få et budskab ind. For Kerry er der gode muligheder for at imødegå betegnelser som at han 'bare er liberal': folk vil lede efter substansen, og det er jo rigtigt at der hæftes alle mulige sjove mærkater på folk. Hvis man i stedet for at lægge mærke til mærkaterne og i stedet lytter til folk og se på hvor ens egne interesser ligger, så er man mere inde på det, demokratiet trods alt handler om.

Hvor gode har debatterne været til at belyse de substantielle emner i valgkampen? Hvis man ikke stiller store krav har de været gode. Folk har virkelig fået et indtryk af to meget forskellige personer - to meget forskellige bud på hvad der sker i Amerika og hvad der skal ske fremover. Man kan altid have nogle mere ideelle krav til en valgkamp og den politiske debat i et demokrati, men i sammenligning med langt størstedelen af de taler, kandidaterne holder, når de rejser rundt i landet og de 30-sekunder lange reklamespots, ligger det jo på et langt højere niveau. Den anden undtagelse er nogle store politiske programtaler som Kerry har holdt, og som har været vældig gode. Debatterne har også været bedre, må jeg sige, end debatter jeg husker fra andre præsidentvalg: man har været rundt om en masse emner, og siddet med en følelse af *kontrast*: der er et *valg* for folk her.

I sammenligning med langt størstedelen af de taler, kandidaterne holder, når de rejser rundt i landet og de 30-sekunder lange reklamespots, ligger TV-debatterne jo på et langt højere niveau.

Hvad kan det skyldes? Er det udtryk for at amerikanerne mener at dette er et vigtigt valg?

Det skyldes først og fremmest at USA ER meget polariseret. Hvor der i tidligere valg har været en tendens til at slås inde på midten virker det som om at Bush først og fremmest fokuserer på at mobilisere sine kernevælgere. Det ville ud fra normal valgstrategi være lidt dumt - fordi det i høj grad er fra de andre, man skal hugge nogle vælgere samt overbevise midtergruppen. Men det KAN også skyldes det tema, jeg bliver ved med at vende tilbage til: at det ER højreradikale folk, der står bagved og befinder sig i Bush' embede. For dem føles det *naturligt* at lave en appel, som vi andre må sige primært er rettet til deres kernevælgere. Der har Kerry jo, viser opinionsundersøgelserne, henvendt sig til de ubesluttede, mens han - og det har været en relevant kritik - til tider har formodet at hans kernevælgere ikke har noget alternativ til at stemme på ham. Men der er han også begyndt at være opmærksom på at sige noget, der er relevant for kvinder; at sige noget, der er relevant for sorte vælgere - så han forsøger nu også at få sine kernevælgere mobiliseret.

Paranoia - troen på sammensværgelser - har meget stærke traditioner i USA. Idéen om, at han rent ud sagt er styret, vil passe ind gamle traditioner i amerikansk folkløse.

3. Den skjulte debat om terrorisme

Hvad er, bedømt ud fra debatterne, det største indenrigspolitiske emne i valgkampen? Bedømt ud fra debatterne: sygesikring. Men her skal vi igen rejse spørgsmålet: i hvilken sammenhæng? Kerry har sejren indenfor rækkevidde, fordi han har sejren i Ohio og Pennsylvania indenfor rækkevidde: der er sygesikringen vigtig, for når folk mister deres job mister de også sygesikringen. Der er jobflugten til udlandet og økonomiens tilstand *meget* vigtige emner.

Hvilket øjeblik vil vi huske fra de to debatter?

De øjeblikke, som alle husker, er ofte ret fjollede episoder i den store politiske sammenhæng: i denne omgang har der ikke været noget helt stort at huske. Men det, vi først og fremmest vil huske og som alle nu diskuterer er hvorvidt Bush har en radiomodtager på sig og har haft nogen i kulisserne, som har fortalt ham hvad han skulle sige!

Er det et fuldstændigt usandsynligt rygte?

Næh. Men det er en lang diskussion - og selve rygten passer jo ind i teorien om at Bush er en marionet og Cheney den virkelige magthaver. Der er selvfølgelig folk, som har en fuldstændig anden opfattelse af Bush: igen er spørgsmålet, hvad man har af fordomme og holdninger. Der er tilstrækkeligt mange eksperter, der i aviserne nu siger at det absolut ikke er usandsynligt på et rent teknisk grundlag. Man skal også huske, at paranoia - troen på sammensværgelser - har meget stærke traditioner i USA. Idéen om, at han rent ud sagt er styret, vil passe til gamle traditioner i amerikansk folkløse.

Er risikoen for at blive opdaget ikke så enorm, at de ikke ville turde det?

Jo, det siger almindelig fornuft. Men samtidig skal vi lige tage et blik ud over de sidste fire år. Man invaderede et Irak, som for længst havde udslettet sine masseødelæggelsesvåben med de våben som hovedårsagen... er risikoen for at blive opdaget ikke så stor, at man skulle have været mere forsigtig på forhånd? Er risikoen ved at begå tortur mod fanger ikke så stor, at...? Osv. osv. Den bedste måde at forstå Bush-administrationen på er at gå tilbage og gennemlæse det, nogle har raset imod når det gjaldt den marxistiske venstrefløj i 70erne: hvordan de venstreorienterede ikke kunne klare afvigende meninger; hvordan deres sind og hjerner var lukkede overfor alle impulser udefra. Bush-

folkene er også ideologiske fanatikere, religiøse fanatikere. Det svarer lidt til sekter: set udefra er meget af det, de laver, vanvittigt, og hænger ikke sammen med at de vil appellere til andre mennesker. Det er vel den store oplevelse i den her valgkamp: at virkeligheden, som kredsen omkring Bush opfatter den, svarer ikke til den virkelighed, mange almindelige mennesker - måske en voksende del af befolkningen - ser på deres fjernsyn.

Var det en fejl af Kerry at sige i et interview at terrorismen kan blive reduceret til 'en gene'?

Det er jo taget fuldstændig ud af sammenhængen. Men Kerry og hans rådgivere burde vide, hvor fantastisk forsigtige man skal være i en valgkamp, fordi det, man siger, *vil* blive taget ud af sammenhængen og brugt imod én. (Men – ud) Det, han har sagt er jo det, som selv Bush også har antydnet, og som alle og enhver ved: at der har eksisteret terrorisme i hundreder af år, og det vil der også gøre i hundreder af år fremover. Da Bush sagde, han ikke regnede med en sejr i Krigen mod Terror, blev det brugt imod ham. Men udtalelsen kunne være blevet åbningen til en meget spændende og væsentlig debat om *hvad terrorisme er*: hvad det er, vi skal have gjort ved det fænomen? Hvordan kan vi leve med det? I begge tilfælde ser du en afspejling af, at der foregår en meget vigtig debat bag kulisserne, som bare er for nuanceret og kompliceret til at folkevalgte politikere tør at indvie deres vælgere i den.